

A migrációs burok hatása a menekülés sikerére¹

A migráció olyan gyakran tudatosan tervezett vagy vállalt válsághelyzet, amely az egyén életpályáját két szakaszra – a pre- és a posztmigrációs életre – szabdalja². Míg azonban az életpálya menekülés általi kettészakítása a tőke rekonverziója szempontjából éles törésvonalat jelenthet, addig a transznacionális vagy az ingázó migráció alig töri meg az életpályát. A menekülés egyik strukturális meghatározója, hogy a menekült a premigrációs életszakaszból a posztmigrációs szakaszba közvetlenül nem tud anyagi javakat és vagyont átmenteni.

A következő elemzés tárgya a menekülés egy típusa, a kényszerszmigráció. Ez csak annyiban nem azonos a meneküléssel, amennyiben a kényszerszmigráns jogi értelemben nem tekinthető menekültnek. Szociológiai értelemben azonban a menekülés és a kényszerszmigrálás között nincs érdemi különbség, mindkettő esetében meghatározó a külső kényszer, kevés idő jut a migráció előkészítésére, korlátozott a tőke rekonverziójának esélye, tehát ez a migrációs forma egy lehetséges migrációsválság-skála egy magasabb fokán helyezhető el. A válsághelyzet egyfelől azt feltételezi, hogy a válság mértékének csökkentésére a migránsnak költségeket kell fordítania, másfelől a tőkék rekonverziójára van szükség mivel a fizikai és a pénztőke alig vagy csak nagy veszteséggel menthető át a premigrációs szakaszból a posztmigrációs szakaszba. Ez viszont maga után vonja, hogy a menekülés során felértékelődik az emberi és a kapcsolati tőke mint a tőke rekonverziójának két erre alkalmas formája. Az utóbbiról viszont azt feltételezzük, hogy a migrációs burok dominálta speciális kapcsolatok fontossága nő meg különösen, hiszen ezek a legalkalmasabbak a rekonverzió kivitelezésére.

Összefoglalóan tehát azt feltételezzük, hogy a menekülés olyan válság, ami akkor tekinthető megoldottnak, ha az anyagi helyzet a pre- és a posztmigráció között azonos marad vagy javul. Ekkor tekintjük a migrációt sikeresnek. Feltételezésünk szerint a migráció sikerességében az emberi és a kapcsolati tőke – s ezen belül is elsősorban a migrációs burok – közreműködésével lejátszódó rekonverzióknak nagy szerepe van. A következőkben tehát azt vizsgáljuk, hogy a kényszerszmigráció premigrációs szakaszának kedvező jövedelmi-anyagi helyzete (a kiinduló helyzetbeli siker) rövid távon átmenthető-e posztmigráció szakaszba

---

¹ Eredetileg megjelent: Sik Endre (1992) A társadalmi előnyök rekonverziója a menekülés során. Szociológiai Szemle, No.1., 63-74. old.

² Ebben a megközelítésben a migrációt az életpálya egy pontjának s nem önálló szakaszának tekintjük.

(sikeres migráció), és ha igen, milyen szerepet játszik ebben a migrációs burok emberi és kapcsolati tőkéje.

A menekülés

Mielőtt a modell empirikus tesztelésébe kezdenék, a menekülés itt elemzendő formájának néhány sajátosságáról kell szólni:

- Ha a migráció típusait a tervezhetőség mértéke szerint tipizáljuk – ahol az egyik póluson a természeti katasztrófát követő tömeges menekülés, a másikon a generációkon keresztül tervezett kivándorlás található, akkor az általunk vizsgált típus az utóbbi pólus közelében helyezkedik el. Erre példa a következő három idézet:

„... a hét gyerek közül engem választott ki apám, hogy menjek, és aztán segítsék a többiekem.” (Forró és Havas, 1988., 90. o.).

„... Heteken keresztül azzal feküdtünk, azzal keltünk, hogy megyünk. Állandóan az járt a fejemben, hogy erre a kicsi gyerekekre csak jobb jövő vár Magyarországon, mint Romániában.” (uo., 6. o.).

„... Hosszú ideje érlelődött bennünk, hogy itt hagyunk csapotpapot, a családi házunkat, a szüleinket, és megpróbáljuk Magyarországon. Döntöttünk... Még az édesanyám sem tudta, mire készünk. Szegény, mintha megérezett volna valamit, mert percekkel az indulásunk előtt átjött. Amikor észrevettem, hogy a lakás felé tart, a csomagokat gyorsan az ágy alá csaptam.” (uo., 12. o.)”

- Szociológiai értelemben a menekülés azért tekinthető válságnak, mert a menekülés során addig soha nem tapasztalt helyzetbe kerül a menekült. Olyan kihívás ez, amire a migráns a „válaszokat” csak nagyvonalakban tudja előre megtervezni. Ráadásul nemcsak a helyzet új, de a terep is ismeretlen a menekült számára. Ezen a terepen nem működnek a korábbi kapcsolatrendszerek, kevés és bizonytalan az információ, leértékelődik a premigrációs életszakaszban megszerzett mindennapi tudás. S mindez éppen akkor, amikor különösen nagy szükség lenne kapcsolatokra, információra. A menekülőnek tehát a „normálisnál” kevesebb erőforrással a „normálisnál” nehezebb körülmények között kell helyt állnia.
- Végül, feltételezésünk szerint az, hogy valaki útlevelemmel vagy anélkül lépi át a határt, alapvető különbséget jelent a menekülés okozta válság mélységét illetően. Ennek okai a következők:

- A legális határátlépéssel kezdődő menekülés rövidebb-hosszabb ideig lehetővé teszi a menekült számára, hogy információkat gyűjtsön a befogadó ország viszonyaikról, hogy felderítse személyes kapcsolatainak életképességét s használhatóságát, hogy kiderítse az állami és nemállami szociális háló által nyújtott lehetőségeket, hogy lakás és állás után nézzen. Tehát a legálisan eltölthető idő alatt a majdani menekült sokat tehet azért, hogy a várható válság mélysége és időtartama a minimális legyen.
- A legális menekültnek van módja meggondolnia magát, méghozzá a hazatérést veszélyeztető kockázatok nélkül, ha úgy látja jónak. Ebben az értelemben a legálisan eltöltött idő a végső döntés halasztását teszi lehetővé.
- A legális menekülés viszonylag több erőforrás átmentését teszi lehetővé, különösen, ha autóval történik a határ átlépése.

Ha a fenti tételek igazak, akkor mivel a legális és illegális határátlépés hatása az rekonverzióra strukturálisan eltérő, a menekülés e két típusát külön kell elemezni. Ezen belül azt is fel kell tételni, hogy az illegális határátlépés okozta válsághelyzet mélyebb, mint a legális határátlépés utáni, s ezért mind az emberi, mind a kapcsolati tőke szerepe felértékelődik a rekonverzió folyamán.

Jól belátható ez Singer és Massey (1998) tanulmánya alapján, amely az illegális mexikói határátlépéseket vizsgálja. A vizsgált fél évszázad alatt történt több millió határátlépés tapasztalatait úgy foglalják össze, hogy az illegális migrációnak ez a típusa megalázó, de nem veszélyes.³ A kapcsolati tőke⁴ és az emberi tőke⁵ szerepe perdöntő az illegális határátlépés sikerében, ami – ha olykor sok próbálkozás is szükséges hozzá – szinte biztos.

A határátlépés módja esetében három típust különböztetnek meg: egyedül (első átlépéskor 8%, a későbbiekben 15%), ismerősökkel (családtagokkal, barátokkal) (17-18%) vagy fizetett vezetővel („coyote”, 75% elsőre, 67% később⁶). Megállapításaik szerint:

---

³ Ezt erősíti meg a Man in Black I című film idevágó vonulata is.

⁴ A kapcsolati tőkét két formában elemzik: van-e migráns (USA-ban élő) rokon, illetve van-e a rokon a határon együtt átkelő illegális csoport tagjai között.

⁵ Meg kell tudni, tanulni, hogy hol kell próbálkozni, illetve hogyan kell viselkedni lebukáskor.

⁶ Magyarozatuk szerint a „coyote” használatában megfigyelhető csökkenésnek az az oka, hogy részben megtanulják az illegális átkelés technikáját (tehát az újonnan szerzett emberi tőkével kiadást

- a családi-csoportos illegális határátlépés akkor valószínű, amikor van szülő vagy gyerek az USA-ban, és ha még nincs korábbi tapasztalat. Ha testvér van az USA-ban, akkor inkább egyedül jönnek, hiszen a testvér már kitanította őket, s ezzel olcsóbbá tette a vállalkozást. A testvérek külön-külön történő határátlépése a háztartás szempontjából csökkenti a kockázatot, mert nő az esélye, hogy legalább az egyikük átjut a határon.
- a vezető bérlése gyakoribb, ha már él az USA-ban egy szülő, és ha a településről már sokan átjutottak az USA-ba. Nyilván ilyen módon lehet megbizonyosodni arról, hogy a vezető nem csaló (illetve a költségeket lehet csökkenteni, ha többen állnak össze egy csoportba). A feleség migrálását ritkán segíti fizetett vezető, többnyire a családból valaki veszi át ezt a szerepet. Ahogy nő a tapasztalat, úgy csökken a vezető alkalmazásának esélye – az emberi és a kapcsolati tőke kiváltja a pénztőkét,
- a lebukás esélye az első átlépéseknél akkor a legnagyobb, ha egyedül vág valaki neki az útnak. A későbbi határátlépéseknél ez a hatás elmúlik, bár a fizetett vezető alkalmazása sem csökkenti szignifikánsan a lebukás esélyét. Az kapcsolati tőke ebből a szempontból nem számít sokat, a migrációs-specifikus emberi tőke viszont nagyon hasznos, amennyiben a korábbi tapasztalatok erősen csökkentik a lebukás esélyét
- A „coyote” használatában megfigyelhető csökkenésnek az az oka, hogy részben megtanulják az illegális átkelés technikáját (tehát az újonnan szerzett emberi tőkével kiadást csökkentenek), részben rájönnek, hogy lebukás esetén is legfeljebb egy pár napot vesztenek, amíg újra sikerül, és a kieső jövedelem kisebb, mint a vezetőnek fizetendő 300 dollár.

---

csökkentenek), részben rájönnek, hogy lebukás esetén is legfeljebb egy pár napot vesztenek, amíg újra sikerül, és a kieső jövedelem kisebb, mint a vezetőnek fizetendő 300 dollár.

A vizsgálat

Az 1989 tavaszán végzett adatfelvétel 1367 megkérdezettje az akkor Magyarországon élő kb. 15000 erdélyi magyar menekültet reprezentálta. A menekültek túlnyomó többsége a vizsgálatot megelőző 1-10 hónapban érkezett Magyarországra. A további elemzés csak a 19-35 évesekre vonatkozik (N = 998), mert az ennél idősebbek életpálya-ciklusában már más a siker kritériuma és más a munkaerő-piaci helyzet is. A következő táblázatban az elemzés során felhasznált változókat mutatjuk be a határátlépés módja szerint.

1 táblázat A modell változói, ezek jelentése és értéke (a mintában és az illegális illetve legális menekültek között)

	Minta	Illegális	Legális
N =	998	338	660
Emberi erőforrások			
KOR- Életkor (19-35 év között) (év)	26	25	27
NEM- nem (1 = férfi) (%)	60	72	54
LOSZA- iskolai végzettség (elvégzett osztályok száma)	11,1	11,0	11,9
NYELVTUD- ismer-e idegen nyelvet (1 = igen) (%)	35	22	41
KONYVDB- otthon található könyvek száma (db)	291	171	350
APALOSZA- apa iskolai végzettsége (oszt. száma)	10,5	9,7	10,8
GYERBOLD- boldog volt gyermekként (1 = igen) (%)	72	63	76
Menekülési erőforrások			
AUTOERD - autója Erdélyben volt-e (1 = igen) (%)	25	19	29
KULKAPCS- külföldön élő rokon, barát (1 = igen) (%)	51	37	57
UTMAS- járt-e külföldön (1 = igen) (%)	32	14	41
Kapcsolati tőke			
BIZSEGDB- kapott biztatást menekülésre (1 = igen)	18	12	21
LATDBERD- magyarorsz.-i látogatóinak száma (db)	5,6	4,9	5,9
UTMAGYDB- hányszor járt Magyarországon (db)	7,2	5,1	8,3
Kapcsolati segítség			
SEGAKPSU- hányféle segítséget kapott (db)	1,8	1,4	2,0
ELSOLAKS- kapott-e szállást (1 = igen) (%)	63	31	80
MHINFSEG- kapott-e munkaszerzéshez ötletet (1 = igen) (%)	50	49	50
Intézményi segítség			
KAPHAKAP- hányféle segítséget kapott (db)	2,6	3,0	2,4
SZSFTSUM- pénzsegélyek összértéke (Ft)	5238	5564	5071
Pszichoszomatikus állapot			
ONBIZ- nagy önbizalma van (%)	29	38	25
JOVOKEP- a „jobb lesz” (%)	84	88	81

FELJOVO- fél a jövőtől (1 = igen) (%)	23	17	26
SZORONG- 1 = jellemző rá (%)	40	38	41
GYOMFAJ- 1 = szokott fájni a gyomra (%)	14	12	15
ALOMROSZ- 1 = szokott rosszat álmodni (%)	32	29	34
Életszínvonal a menekülés után			
VAGYON- autó és tartós fogyasztási javak becsült összértéke (Ft)	26282	18284	30378
JOVFO1- egy főre jutó havi átlagjövedelem (Ft)	5447	5418	5467

A határátlépés két típusának jellemzőit összehasonlítva jogosultnak látszik annak feltételezése, hogy a legális és illegális határátlépés folyamata eltérő volt:

- Az illegális menekültek kevesebb emberi tőkével rendelkeztek és
- a menekülés során felhasznált erőforrások mennyisége is sokkal kevesebb volt, mint a legálisoké.
- A premigrációs kapcsolati tőke mértéke is elmaradt a legálisok által eszközölt beruházások mértékétől,
- a posztmigrációs kapcsolati segítség mértéke (kivéve a munkaerőpiaci tanácsot) kisebb, az intézményes segítség aránya nagyobb volt, mint a legális menekültek körében.
- Az illegális menekültek pszichésen felkészültebbek voltak, mint a legálisok.
- A legális menekültek vagyona (az autó nagyobb arányú birtoklása miatt) sokkal, jövedelme igen kis mértékben volt nagyobb az illegálisokénál.

A rekonverzió modellje

Milyen mértékben sikerült a premigrációs szakaszban átlagosnál jobban élő menekülteknek közvetlenül konvertálni életszínvonalukat a migráció során? A vagyon átmentésének van esélye. Akiknek volt Romániában autójuk, azok a menekülés után is a vagyonosabbak közé tartoznak: a korreláció értéke a premigrációs szakaszban autóval való rendelkezés és a posztmigrációs szakaszban vagyonosság között 0.36. A siker másik kritériuma, a magas

jövedelem megszerzéséhez szükséges eszközök közvetlen konvertálása azonban nem lehetséges: a pre- és posztmigráció szakaszának egy főre eső jövedelme nem függ össze.

Amikor a tőke konverziója nem lehetséges, akkor felértékelődik a tőkék rekonverzióval történő átmentésének stratégiája. Ennek sokféle módja lehetséges (eladni az autót és itt másikat venni stb.) A menekültek három erőforrásra támaszkodhattak a menekülés után:

- emberi tőkéjükre,
- a meneküléshez felhasznált erőforrásokra, valamint
- kapcsolati tőkéjükre.

Ezek az erőforrások mind olyan javak, amelyek nem könnyen fedezhetők fel a határon, a tárolásuk könnyű (noha nem romlásmentes) és cipelni sem nehéz őket:

- Emberi tőke elem az iskolai végzettség, a nyelvtudás, az otthoni könyvtár nagysága, az apa iskolai végzettsége és a gyermekkori boldogság. Mindezekről feltételeztük, hogy közvetlenül (mint munkaerőpiacon eladható javak) vagy közvetetten (hivatalnokokkal való kapcsolatteremtés képessége, magaviselet, magabiztosság stb.) már rövid távon is alkalmasak arra, hogy a menekülés utáni életszínvonalat növeljék.
- A meneküléshez felhasznált erőforrások migrációs-specifikus emberi- és kapcsolati tőke, illetve pénz elegendőt jelentik (a külföldi kapcsolatok és a korábban tett külföldi utazások léte, illetve a vesztegetés mértéke). Ezekről azt feltételeztük, hogy a mobilitási készség fokozásával, illetve a menekülés jobb megalapozásával járulnak hozzá a menekülés sikerességéhez, s ezen keresztül a menekülés utáni életszínvonal emelkedéséhez.
- Végül, a premigrációs kapcsolati tőkéről (a menekülésre biztató személyes kapcsolatok, a korábbi magyarországi látogatások és a Magyarországról történő látogatások) feltételeztük, hogy különösen fontos olyankor, amikor egyfelől előre látható, hogy az egyén válsághelyzetbe fog kerülni, másfelől a fizikai és a pénztőke nem vagy csak nagy veszteséggel konvertálható. A kapcsolati tőke „kézzelfoghatatlansága” az rekonverzió technikai értelemben is meghatározó elemévé válik, hiszen ezt a tőke fajtát lehet legkönnyebb előre felhalmozni, tartalékolni (akár generációkon keresztül), átváltani tetszőleges más tőkefajtára stb.

Az elemzés modellje tehát a következő: a menekültek több-kevesebb emberi és kapcsolati tőke, valamint menekülési erőforrás birtokában érkeznek Magyarországra. Itt két új erőforráshoz juthatnak hozzá, egyrészt számíthatnak személyes kapcsolataikra, másrészt fordulhatnak a szociális gondoskodás intézményeihez támogatásért. Természetesen a modell megalkotása során feltételeztük, hogy ezek a segítségek a már meglévő erőforrásoktól nem függetlenül állnak a menekültek rendelkezésére. Egyfelől a személyes kapcsolatok működőképessége függ attól, hogy milyen módon „alapozták” meg ezeket kapcsolati tőke formájában (tehát a két változó között pozitív korrelációt feltételezünk), másfelől a szociális gondoskodás intézményei a rosszabb helyzetben lévőket nagyobb mértékben segítik (tehát mind a három tőkével, mind a személyes kapcsolatok adta segítség mértékével negatívan korrelál a szociális segítség mértéke).

A pszichikai tőke dimenzióba gyűjtöttük egybe azokat a változókat, amelyek a menekülés utáni szubjektív helyzetérzékelést fejezik ki. Ezt a látens változót „fekete dobozként” kezeltük a modellben, mert fontos eleme ugyan a menekülés utáni életszínvonalnak, de nem tudható hogy milyen módon függ össze a menekült erőforrásainak és kapott segítségeinek a mértékével, illetve az életszínvonal anyagi oldalával.

A korábban már bemutatott mexikói migrációt vizsgáló kutatásban Aguilera (2003) a migráció sikerét az utolsó munkahelyen eltöltött hónapok számával mérte. Ez az Egyesült Államokban illegálisból amnesztiával legálissá lett mexikói migránsok esetében azért jó mérési eszköze a sikernek, mert az illegalitás miatt korábban csak alkalmi munkásként dolgozhattak, illetve mert magasabb bérű, nagyobb iskolázottságot igénylő, karriert kínáló állásra, munkahelyi juttatásokra, járadékokra amúgy sincs esélyük, tehát a hosszú időre szóló szerződés a siker.

A társadalmi tőke nagyságának mérésére Aguilera a lehető legtisztább kapcsolatitőke-változót használja: személyes kapcsolaton keresztül jutott-e a migráns álláshoz (a megkérdezettek 60%-a). Feltételezése szerint a kapcsolatokon keresztül nagyobb eséllyel lehet hosszabb ideig tartó álláshoz jutni. Ennek oka az így szerzett információ jobb minősége mellett az a bizalom is, amit a beajánlott migráns az „utcáról” felvett munkavállalóval szemben élvez. Erős az a kiegészítő érv, hogy ezek az érvek az angolul alig tudó migránsok esetében különösen fontos, amit tovább erősít az otthoni iskolai dokumentumok érvénytelensége és a többségi társadalom idegenellenessége.

Kutatásunkban a migráció sikerességét két metszetben, egymástól elkülönítve mértük. A jövedelem szintje, illetve a vagyonosság nagysága tekintetében egyaránt feltételeztük, hogy mértékük pozitívan függ a menekült erőforrásainak és kapott segítségeinek mértékétől. A kérdés az, hogy melyek azok a rekonverziós mechanizmusok, amelyeken keresztül a menekülés sikere biztosítható, illetve hogy ezen belül mekkora a súlya a migrációs buroknak.

A posztmigrációs időszak jövedelmét meghatározó tényezők hatását a legális és illegális menekültek körében vizsgáltuk (2. táblázat).

2. táblázat: A posztmigrációs életszakasz egy főre jutó jövedelmét meghatározó tényezők az illegális és legális menekültek esetében (többváltozós lépcsős regresszió)*

	B-érték	Béta-érték	T-érték	Szignifikancia szint
Illegális menekültek (Kiigazított R-négyzet 0,11)				
LATDBERD	2,16	0,25	4,5	0,0000
SZSFTSUM	-2,26	- 0,17	-3,13	0,0019
NEM	20,28	0,15	2,65	0,0085
Állandó	35,59		4,01	0,0001
Legális menekültek (Kiigazított R-négyzet 0,13)				
SZSFTSUM	-1,22	- 0,28	- 6,9	0,0000
NEM	6,39	0,15	3,73	0,0002
LOSZA	1,58	0,12	3,04	0,0025
Állandó	38,51		6,17	0,0000

* A változók magyarátatát lásd az 1. táblázatban.

A férfi lét és szociális segély igénybe nem vétele mindkét menekülttípus esetében növeli a posztmigrációs jövedelmet. Az előbbi a munkaerőpiac jól ismert hatása, az utóbbi a szociális elosztás természetes velejárója. E két tényező tekintetében tehát nincs különbség a menekülés két típusa között, s hatásuk sem értelmezhető rekonverzióként, hiszen minden gazdaságra jellemző a nők diszkriminációja a munkaerőpiacon, illetve az, hogy a munkajövedelmek magasabbak a szociális juttatásoknál.

Az hogy a legális menekültek esetében az emberi tőke növeli a posztmigrációs jövedelmet nem tekinthető rekonverziónak. Amikor a legális menekült a „magában” hozott magasabb tudással tesz szert magasabb jövedelemre a posztmigrációs szakaszba, akkor ez a munkaerőpiac általános működéséből is fakad.

A kapcsolati tőke egyedül az illegális menekültek esetében növeli szignifikánsan a jövedelmet, vagyis a menekülést megelőző terepfelmérés a majdani magas jövedelem elősegítője. Ez már felfogható rekonverziónak, hiszen az utazás Magyarországra pénzbe kerül és kapcsolati

tőkehasználatot is feltételez. Tehát az illegális menekült inkább a premigrációs szakaszbeli tőkekonvertálással, a legális menekült feltehetően inkább a posztmigráció szakasz hosszabbra nyújtható felderítő munkájával növelheti a migráció sikerességének esélyét.

A legális és illegális menekült körében a vagyont növelő tényezők közül egyik hatása hasonló (3. táblázat): a szociális segély mindkét körben növeli a vagyonossá válás esélyét, ami a korábban bemutatott pénz- és természetbeni segélyezés vagyonnövelő hatásának következménye.

3. táblázat: A posztmigrációs vagyont növelő tényezők az illegális és legális menekültek esetében (többváltozós lineáris regresszió)*

	B-érték	Béta-érték	T	Szign. szint
Illegális menekültek (Kiigazított R-négyzet 0,12)				
VESZTLEJ	0,95	0,26	4,69	0,0000
SZSFTSUM	0,93	0,14	2,49	0,0131
LEJHOZLE	0,95	0,14	2,57	0,0106
UTMAGYDB	317,90	0,11	2,04	0,0421
Állandó	9099,34		3,29	0,0011
Legális menekültek (Kiigazított R-négyzet 0,20)				
AUTOERD	35455,84	0,36	9,29	0,0000
KOR	1360,24	0,14	3,60	0,0003
SZSFTSUM	1,23	0,13	3,358	0,0008
Állandó	-1497,88		-0,11	0,9086

* A változók magyarátatát lásd az 1. táblázatban.

Az illegális menekültek esetében a menekülés előkészítésére fordított költségek (a korábbi magyarországi utak (ami felfogható pénz-, emberi és kapcsolati tőke felhasználásával születő emberi- és kapcsolati tőke beruházásnak), és a menekülés során vesztegetésre (ami feltehetően pénzt- és kapcsolatitőke-kombinációja) felhasznált pénztőke növeli erősen a vagyon megszerzésének esélyét. Ez arra utal, hogy a posztmigrációs vagyoni helyzet a premigrációs szakaszban történő beruházással növelhető. Másként, azok, akik a premigrációs szakaszban rendelkeztek a vesztegetéshez és a korábbi magyarországi látogatásokhoz elégséges anyagiakkal, azoknak a posztmigrációs szakaszban nagyobb lesz a vagyonuk. Ugyanakkor e két tényező a kapcsolati tőke rekonverziójának jelentőségét bizonyítja: a rekonverzióban mindkét esetben szerepe van a személyes kapcsolatrendszernek, a vesztegetés par excellence személyes kapcsolatot jelent, a magyarországi utak esetében pedig feltételezhető, hogy rokoni, baráti látogatásokat (is) jelentett.

A közvetlen konverzió ebben az esetben a magukkal hozott lei vagyonnövelő hatásának formájában mutatkozik meg. Ebben az esetben – nyilván tetemes átváltási veszteséggel ugyan- a premigrációs pénztőke közvetlenül átváltható posztmigrációs vagyonná.

A legális menekültek esetében nem beszélhetünk a vagyon rekonverziójáról, hiszen a posztmigrációs vagyon elsősorban a premigrációs vagyon autón keresztüli közvetlen konverzióján alapul, s ehhez csak a szociális juttatások intézményei, valamint a magasabb életkor csak kismértékben járul hozzá a vagyon növekedéséhez.